

ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

УДК 347.51+616-036.21(477)

DOI <https://doi.org/10.32837/chc.v0i38.360>

Харитонов Євген Олегович,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5521-0839>

Харитонova Олена Іванівна,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9681-9605>

COVID-19 І ДЕЛІКТИ СТВОРЕННЯ НЕБЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Станом на 10 липня 2020 р., за повідомленням Worldometer, загальна кількість підтверджених випадків захворювання Covid-19 у світі становила 12.428.565; загальна кількість летальних випадків унаслідок пандемії коронавірусної хвороби – 558,272; одужали від недуги загалом 7 251 051 особи [1].

З 11 березня Всесвітня організація охорони здоров'я визнала поширення коронавірусу SARS-CoV-2 пандемією. Глава ВООЗ Тедрос Аданом Гебреїсус заявив, що пандемія COVID-19 прискорюється з експоненційною швидкістю. На його думку, без агресивних запобіжних дій у всіх країнах мільйони можуть померти [2].

Вчиняючи такі «агресивні запобіжні дії», «державна, – за словами Джуді Демпсі, – серйозно втручалася в життя людей, запроваджуючи низку обмежень, нечуваних для демократичних держав в мирний час. ... дивно те, як громадяни змирилися з цим втручанням» [3]. Відтак загострилась колізія приватного та публічного інтересів, яку багато які з держав прагнули вирішити шляхом адміністративного впливу, а громадяни часом почали просто ігнорувати.

Це зумовлює актуальність вивчення, аналізу та розробки пропозицій щодо вирішення

проблем, які виникли у зв'язку з епідемією та встановленням карантину, визначення засобів забезпечення дотримання санітарно-епідеміологічних вимог та наслідків їх порушення. Зокрема, важливим є з'ясування можливостей цивільного законодавства для попередження загрози завдання шкоди учасниками цивільних відносин під час COVID-19 (в умовах карантину, адаптованого карантину тощо) та відшкодування шкоди, завданої створенням або «неліквідацією» такої загрози.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За час, що пройшов після появи коронавірусу, вже з'явилися дослідження правових аспектів цього явища. Так, у Колумбійському університеті 20 квітня 2020 року вийшла монографія «Law in the Time of COVID-19», у якій розглядаються різні аспекти творення права та його функціонування в умовах пандемії: загрози правам людини, публічному життю та соціальній допомозі, приватному життю, проблеми економіки [4]. Після цієї праці, присвяченої загальним проблемам права в умовах COVID-19, з'явилась низка досліджень у галузі цивілістики, на базі факультету цивільної і господарської юстиції Національного університету «Одеська юри-

у цьому сенсі є позиція Міністра юстиції України Дениса Малюська. У інтерв'ю радіостанції Свобода на питання, чи мали місце при запровадженні карантину порушення прав громадян, гарантованих Конституцією, міністр зазначив, що спори, пов'язані з визнанням незаконності актів Кабміну, корпоративних рішень, рішень юридичних осіб, інших адміністративних актів, «вирішить суд» [16]. Тобто припускається, що рішення органів влади не завжди можуть бути прийняті із урахуванням інтересів приватної особи.

2. Проблема збереження провідної ролі цивільних правовідносин в умовах COVID-19

Чинником ситуації, що склалася, є те, що внаслідок захоплення очікуваною ефективністю засобів публічного впливу та сподівань на швидке подолання з їх допомогою загроз, пов'язаних із пандемією та її наслідками, не використаними залишаються можливості цивільно-правового впливу на формування поведінки приватних осіб в умовах карантину. Зокрема, поза увагою залишається те, що в забезпеченні захисту прав та інтересів учасників цивільних відносин важливу роль відіграють недоговорні, охоронні зобов'язання. Між тим застосування цивільно-правових засобів для досягнення мети карантину в умовах епідемії/пандемії має ті переваги, що дозволяє досягти компромісу інтересів фігурантів на засадах змагальності, без спроб обмежити права приватних осіб волонтаристським шляхом.

Згадаємо, що ще римському праву були відомі зобов'язання *quasi ex delicto*, підставою яких було створення загрози завдання шкоди іншим особам [17, с. 268]. На підставі факту створення такої загрози (наприклад, розміщенні чогось над тим місцем, де ходять люди [18]) претор надавав кожній бажуючій «зацікавленій» особі так званий, «загальнодоступний» («популярний» або ж «популярторний» [19]) позов – *actio de positis vel suspentis*. Такий позов подавався в інтересах римського народу. Його задоволення супроводжувалося стягненням штрафу – 10 000 сестерцій [20, с. 293; 21, с. 159].

Цивільними кодексами деяких країн (у тому числі, України) передбачені зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози завдання шкоди. Зокрема, квазіделікти, як підстава виникнення зобов'язань, згадуються у главі II розділу IV книги третьої Французького цивільного кодексу. «Делікти створення небезпеки» передбачені Зводом деліктного права США [22, с. 460], хоча там їх характеристика ближче, на наш погляд, до розуміння джерела підвищеної небезпеки.

Глава 81 ЦК України містить норми про недоговорні зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Ці зобов'язання ніби спеціально створені для врегулювання «поведінкового» конфлікту приватних осіб при встановленні карантину в умовах епідемії/пандемії.

За своєю суттю зазначені зобов'язання є охоронними правовідносинами, оскільки мають на меті захист цивільних прав та інтересів у випадку вчинення дій, якими створюється загроза (у нашому випадку – порушення правил карантину). Їхніми суб'єктами є той, хто створив небезпеку, і той, чиїм інтересам загрожує створена боржником небезпека. Загалом ними можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Але суб'єктний склад конкретних зобов'язань залежить від об'єктів, яким створюється загроза. У тому випадку, коли йдеться про загрозу здоров'ю (як при порушенні правил карантину), кредитором може бути лише особа фізична. Вона й може звернутися з позовом до суду. Підставою виникнення зобов'язань є факт створення загрози цивільним правам та інтересам інших осіб через недотримання правил карантину і, як наслідок, створення загрози зараження коронавірусом). Зміст зобов'язань включає право кредитора вимагати усунення загрози від того, хто її створює, і обов'язок останнього усунути небезпеку. Усунення небезпеки може полягати як у припиненні дій, якими створюється небезпека, так і у вчиненні дій, якщо загроза виникнення шкоди є наслідком бездіяльності посадової особи, яка мала б забезпечувати спокій оточуючим.

Наслідками неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи є можливість застосування кредитором декількох видів засобів впливу на боржника. Зокрема, ст. 1164 ЦК передбачає, що кредитор має право вимагати вжиття невідкладних заходів щодо усунення такої загрози, відшкодування завданої шкоди, заборони діяльності, яка створює загрозу. Хоча у цій нормі немає безпосередньої вказівки на приблизний характер вимог, які може подати кредитор, але зі ст. 16 ЦК випливає, що можливе застосування й інших засобів захисту цивільних прав особи, для інтересів якої виникає небезпека внаслідок неналежної поведінки іншої особи. Отже, особа, інтересам якої створено небезпеку, може вимагати або негайного усунення загрози, або заборони діяльності, яка створює загрозу, на майбутнє (що певним чином дозволяє їй убезпечити себе від рецидиву порушень, що полягають у створенні загрози).

Найбільш дієвою формою захисту прав приватної особи у таких випадках є відшкодування шкоди, завданої її інтересам внаслідок неусунення загрози. При цьому право заінтересованої особи вимагати відшкодування завданої шкоди може бути реалізоване у тих випадках, коли внаслідок створення загрози та її неусунення тим, хто створив небезпеку, життю, здоров'ю завдано шкоду (майнову або немайнову).

3. Делікти створення небезпеки та зобов'язання відшкодування шкоди

Делікти створення небезпеки пропонуються визначати таким чином: в силу зобов'язання, що виникло внаслідок створення загрози завдання шкоди у майбутньому, особи, стосовно яких існує небезпека завдання їм шкоди у майбутньому (кредитори), мають право вимагати припинення діяльності або бездіяльності, що створює зазначену загрозу, а особа, що створила загрозу завдання шкоди (боржник), зобов'язана припинити відповідну діяльність або бездіяльність [9, с. 36].

Дослідники зобов'язань з відшкодування шкоди слушно звертають увагу на те, що наведене визначення стосується тієї стадії створення загрози, коли шкода ще відсутня, а отже, ще не йдеться про її відшкодування. На цьому етапі підставою виникнення правовідносин є створення загрози виникнення шкоди, а змістом зобов'язань – право заінтересованої особи вимагати: 1) вжити невідкладних заходів для усунення загрози; 2) відшкодувати шкоду; 3) заборонити діяльності, яка створює загрозу, та зустрічні обов'язки зобов'язаної сторони.

Найважливішими з погляду практики серед цих прав є обов'язок відшкодувати шкоду, завдану внаслідок неусунення загрози. Це дало підстави вважати відповідні правовідносини спеціальним видом зобов'язань, які полягають у праві потерпілого вимагати відшкодування. При цьому пропонується відшкодовувати шкоду відповідно до правил гл. 82 ЦК «Відшкодування шкоди» [9, с. 59].

Проте зобов'язання відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози, і деліктні зобов'язання (глава 82 ЦК) не є тотожними, оскільки відрізняються за підставами виникнення та правовими наслідками.

Делікти створення небезпеки проходять у розвитку кілька етапів. Перший етап – виникнення зобов'язань унаслідок створення загрози правам та інтересам особи. Правовим наслідком тут є застосування встановлення обов'язку порушника усунути загрозу. Другий етап – виникнення зобов'язань внаслідок неусунення загрози. Під-

ставою виникнення зобов'язань тут є факт неусунення загрози. Правові наслідки передбачені ст. 1164 ЦК і охоплюють кілька варіантів вимог з боку уповноваженої особи. На третьому етапі підставами виникнення зобов'язань є завдання шкоди внаслідок неусунення загрози правам та інтересам особи. Правовим наслідком є право потерпілого на відшкодування шкоди.

Отже, лише на останньому етапі виникають зобов'язання, передбачені гл. 82 ЦК. Порівняння зазначених правовідносин свідчить, що вони є однотипними, але мають відмінності. Так, протиправність поведінки порушника, якою завдана шкода, охоплює два аспекти: створення загрози, а потім її неусунення, попри вимогу володільця блага, якому створена загроза. Так само причинний зв'язок між протиправною поведінкою і шкодою складається з «двох причинних зв'язків: між створенням загрози і виникненням небезпеки завдання шкоди та між неусуненням загрози і завданою шкодою» [23].

Крім того, важливими із практичної точки зору є врахування тієї обставини, що відшкодування шкоди, завданої неусуненням загрози, завжди є застосуванням мір відповідальності до того, хто створив загрозу життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи і не усунув цієї загрози. Адже така особа завжди є винною, оскільки мала відреагувати на вимогу припинити порушення прав іншої особи, але не зробила цього. Крім того, відшкодування шкоди за ст. 1164, 1165 ЦК завжди виконує каральну та виховну функції, тобто виступає мірою цивільно-правової відповідальності [24].

Оскільки ст. 1165 ЦК встановлює лише загальні засади відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози, відсилаючи до загальних положень глава 82 ЦК, у цьому разі може мати місце виникнення охоронних правовідносин двох видів: 1) правовідносини захисту від загрози цивільним правам та інтересам; 2) правовідносини відшкодування завданої шкоди.

Із норм, які містяться у главах 81 та 82 ЦК, випливає, що умовами виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози, є: 1) виникнення майнової (матеріальної) або немайнової шкоди. Можливі випадки, коли в результаті тієї самої дії може виникнути одночасно як та, так і інша шкода, а посягання на немайнове благо тягне, разом із немайновою, матеріальну шкоду і навпаки; 2) протиправна дія або бездіяльність, якою створена загроза заподіяння шкоди. Протиправність є юридичним виявом шкідливості поведінки (дії або бездіяльності) пра-

вопорушника. Під час створення загрози завдання шкоди суб'єктивному праву, інтересу порушується норма об'єктивного права, що охороняє ці інтереси. Поведінка того, хто створив загрозу інтересам іншої особи, шкідлива тому, що порушує чужий майновий або немайновий інтерес. Крім того, вона протиправна, оскільки нею порушуються норми, які охороняють цей інтерес; 3) причинний зв'язок між протиправною дією або бездіяльністю, якими створено небезпеку, і шкодою, що її зазнала заінтересована особа. При цьому в таких зобов'язаннях умовою відповідальності є «подвійний» причинний зв'язок. По-перше, це причинний зв'язок між протиправною поведінкою і виникненням небезпеки завдання шкоди інтересам іншої особи. По-друге, це причинний зв'язок між створеною небезпекою і шкодою, що виникла внаслідок неусунення небезпеки; 4) вина особи, що створила небезпеку завдання шкоди. При цьому вже саме по собі створення небезпеки протиправною поведінкою створює презумпцію вини особи, яка створила небезпеку [25]. Розмір та обсяг шкоди, що підлягає відшкодуванню, визначається відповідно до правил глави 82 ЦК [23].

Виникає питання: чому названі норми ЦК України практично не застосовуються в умовах епідемії/пандемії коронавірусу?

По-перше, очевидно, це згадувана вище видима простота і ефективність публічно-правових засобів, а відтак переконаність влади (і значної частини суспільства) у швидкому досягненні з їхньою допомогою позитивного результату.

По-друге, це може бути ознакою невисокого рівня правової культури і юридичної грамотності державних функціонерів та суспільства.

Нарешті, можна припустити, що й механізм подання позовів про усунення загрози є недостатньо ефективним. Ця вада могла б бути усунена шляхом запровадження так званих «популярних» (популяторних) позовів, на кшталт тих, що існували у Стародавньому Римі. З їхньою допомогою будь-який громадянин міг звернутися з позовом про усунення небезпеки, яка загрожувала не тільки йому, але й іншим громадянам [26].

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Пандемія COVID-19 з її ризиками обмеження прав людини (приватної особи) стала Викликом, що зумовив необхідність приділення більшої уваги визначенню цивільно-правового забезпечення прав приватної особи, зокрема захисту від невиправданих обмежень та відшкодування шкоди, що виникла під час і внаслідок пандемії.

Із урахуванням тієї обставини, що успіхи країн, які використовували жорсткі обмеження для подолання COVID-19, водночас є головним чинником заострення конфлікту інтересів, а також категорій «доцільність» і «правовідповідність», робиться висновок, що юридичне забезпечення прав людини-приватної особи має формуватися таким чином, аби уникнути когнітивного дисонансу, який виникає внаслідок колізії базових положень приватного та публічного права: «Дозволено все, крім того, що заборонено законом» і «Можна лише те, що дозволено законом».

При цьому слід виходити з того, що звичайним способом правового буття людини-приватної особи є її участь у цивільних відносинах приватного типу.

Важливим є з'ясування можливостей цивільного законодавства для попередження загрози завдання шкоди учасниками цивільних відносин під час COVID-19 (в умовах карантину, адаптованого карантину тощо) та відшкодування шкоди, завданої створенням або «неліквідацією» такої загрози.

Глава 81 ЦК України містить норми про недовірні зобов'язання, що виникають унаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Ці зобов'язання ніби спеціально створені для врегулювання «поведінкового» конфлікту приватних осіб при встановленні карантину в умовах епідемії/пандемії. За своєю суттю зазначені зобов'язання є охоронними правовідносинами, оскільки мають на меті захист цивільних прав та інтересів у випадку вчинення дій, якими створюється загроза (порушення правил карантину тощо).

Найбільш дієвою формою захисту прав приватної особи в таких випадках є відшкодування шкоди, завданої її інтересам внаслідок неусунення загрози. При цьому право заінтересованої особи вимагати відшкодування завданої шкоди може бути реалізоване в тих випадках, коли внаслідок створення загрози та її неусунення тим, хто створив небезпеку, життю, здоров'ю, завдано шкоду.

Аналіз недостатньо активного застосування норм глави 81 ЦК України показує, що чинником цього є видима простота публічно-правових засобів, переконаність влади у швидкому досягненні за допомогою цих засобів позитивного результату, низький рівень правової культури, відсутність спеціального механізму подання позовів про усунення загрози. Ці вади можна усунути шляхом запровадження так званих «популяторних» позовів, з якими до того, хто створює або не усуває загрозу, міг би звертатися будь-хто, вимагаючи усунення небезпеки, яка загрожувала не тільки йому, але й іншим громадянам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. URL : <https://www.worldometers.info/coronavirus/>.
2. Глава ВООЗ: пандемія коронавірусу прискорюється з експоненційною швидкістю. URL : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1860252-glava-vooz-pandemiya-koronavirusu-priskoryuyetsya-z-eksponentsiynouy-shvidkistyu>.
3. Джуді Демпси. Світ після COVID-19. Що чекає Європу. URL : <https://nv.ua/ukr/opinion/karantin-2020-shcho-chekaye-yevropu-pislya-koronavirusu-ostanni-novini-50093405.html>.
4. Pistor K. Law in the Time of COVID-19 (2020). Books. 240. URL : <https://scholarship.law.columbia.edu/books/240>.
5. Проблеми правового регулювання цивільних відносин в умовах COVID-19: матер. Всеукр. науково-практичної онлайн-конференції (23 квітня 2020 р.). / За заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2020. 193 с. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12616>.
6. «Епідемії в Європі і право від Риму до COVID-19 : матер. Всеукр. науково-практичної онлайн-конференції (13 червня 2020) / За заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова
7. Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту : монографія / За ред. Харитонова Є.О., Харитонової О.І., Некіт К.Г. Одеса : Видавничий дім «Гельветика».
8. Ігнатенко В.М. Зобов'язання зі створення небезпеки (загрози) за новим Цивільним кодексом України. *Проблеми законності*: Респ. міжвід. наук. зб. / Відповід. ред. В.Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2002. Вип. 53. С. 67–74.
9. Габріадзе М.Р. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, у цивільному законодавстві України : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 178 с.
10. Савинь Ф.К. фон. Система современного римского права. Т. 1. / пер. с нем. Г. Жигулина / Под ред. О. Кутателадзе, В. Зубаря. Москва, 2011. С. 286.
11. Смітс Я. Європейське приватне право як змішана правова система. *Європейське право*. 2012. № 2-4. С. 215–225.
12. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR). Full Edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) / Ed. by Christian von Bar and Eric Clive. Vol. I-VI. Munich, 2009.
13. Covid-19: A New Struggle over Privacy, Data Protection and Human Rights? 4 MAY 2020 / By Dr Elif Mendos Kuskonmaz, Portsmouth University and Professor Elspeth Guild, Queen Mary University of London. URL : <https://europeanlawblog.eu/author/elifkuskonmaz/>.
14. Kostenko O. Драматична дилема в умовах пандемії (між формальною законністю і здоровим глуздом). URL : ДРАМАТИЧНА%20ДИЛЕМА%20В%20УМОВАХ%20ПАНДЕМІЇ%20(між...%20-%20Oleksandr%20Kostenko.pdf.
15. Костенко О. URL : https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1558312054320753&id=100004259206425&mids=%2Fsharer-dialog.php%3Ffs%3D8%26fr%3D%252Fhome%252F%26m%3Dmessage%26sid%3D1558312054320753%26u%3Dhttps%253A%252F%252Fm.facebook.com%252Fstory.php%253Fstory_fbid%253D1558312054320753%2526id%253D100004259206425%26internal_preview_image_id%26referrer%3Dfeed_story_share_as_message&mdf=1.
16. Кузнецова І. Про законність карантину, «червоні» і «чорні» тюрми, рейдерство і фото під столом – інтерв'ю з міністром юстиції. 06.06.2020. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/denys-maliuska/30655377.html>.
17. Санфіліппо Чезаре. Курс римского частного права : учебник / Под ред. Д.В. Дождева. Москва : Издательство БЕК, 2000. 400 с.
18. Дігести Юстиніана. 9.5. 6-11.
19. Дігести Юстиніана. 47. 23.1.
20. Пухан Иво, Поленак-Акимовская Мирьяма. Римское право (базовый учебник). Перевод с македонского. Москва : Зерцало, 1999. 448 с.
21. С. Гарсиа Гарридо М.Х. Римское частное право: Казусы, иски, институты / Перевод с испанского ; отв. ред. Л.Л. Кофанов. Москва : Статут, 2005. 812 с.
22. Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. В 2-х томах. Т. 2. Основы: Пер. с нем. Москва : Междунар. отношения, 1998. 512 с.
23. Цивільний кодекс України : наук.-практ. Коментар / за заг. ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубевої. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : Алерта, КНТ; ЦУЛ, 2010. 752 с.
24. Ківалова Т.С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільним законодавством України (теоретичні аспекти) : монографія / М-во освіти і науки України ; Одеська нац. юрид. акад. Одеса : Юридична література, 2008. 360 с.
25. Цивільне право України: В 2-х томах. Том 2 : підручник / За ред. д-ра юрид. наук, проф. Є.О. Харитонова, канд. юрид. наук Н.Ю. Голубевої. Харків : ТОВ «Одіссей», 2008. 872 с.
26. Харитонов Є.О. Основи римського приватного права. Одеса, 2016. 396 с.

Харитонов Євген Олегович, Харитонова Олена Іванівна COVID-19 І ДЕЛІКТИ СТВОРЕННЯ НЕБЕЗПЕКИ

Стаття присвячена вивченню, аналізу проблем, які виникли у зв'язку з епідемією та встановленням карантину, визначення засобів забезпечення дотримання санітарно-епідеміологічних вимог та наслідків їх порушення. Зокрема, важливим є з'ясування можливостей цивільного законодавства для попередження загрози завдання шкоди учасниками цивільних відносин під час COVID-19 (в умовах карантину, адаптованого карантину тощо) та відшкодування шкоди, завданої створенням або «неліквідацією» такої загрози.

Із урахуванням тієї обставини, що успіхи країн, які використовували жорсткі обмеження для подолання COVID-19, водночас є головним чинником загострення конфлікту інтересів, а також категорій «доцільність» і «правовідповідність», робиться висновок, що юридичне забезпечення прав людини-приватної особи має формуватися таким чином, аби уникнути когнітивного дисонансу, який виникає внаслідок колізії базових

положень приватного та публічного права: «Дозволено все, крім того, що заборонено законом» і «Можна лише те, що дозволено законом».

При цьому слід виходити з того, що звичайним способом правового буття людини-приватної особи є її участь у цивільних відносинах приватного типу. Найбільш дієвою формою захисту прав приватної особи у таких випадках є відшкодування шкоди, завданої її інтересам внаслідок неусунення загрози. При цьому право заінтересованої особи вимагати відшкодування завданої шкоди може бути реалізоване внаслідок створення загрози та її неусунення тим, хто створив небезпеку, життю, здоров'ю, завдано шкоду.

Аналіз недостатньо активного застосування норм глави 81 ЦК України показує, що чинником цього є видима простота публічно-правових засобів, переконаність влади у швидкому досягненні за допомогою цих засобів позитивного результату, низький рівень правової культури, відсутність спеціального механізму подання позовів про усунення загрози. Ці вади можна усунути шляхом запровадження так званих «популярних» позовів, з якими до того, хто створює або не усуває загрозу, міг би звертатися будь-хто, вимагаючи усунення небезпеки, яка загрожує не тільки йому, але й іншим громадянам.

Ключові слова: пандемія, COVID-19, приватна особа, створення загрози, делікти створення небезпеки, недовірні зобов'язання.

Kharytonov Eugen, Kharytonova Olena
COVID-19 AND TORTS OF ENDANGERMENT

The article is devoted to the study, analysis of problems that have arisen in connection with the epidemic and the establishment of quarantine, the definition of means to ensure compliance with sanitary and epidemiological requirements and the consequences of their violation. In particular, it is important to clarify the possibilities of civil law to prevent the threat of harm to participants in civil relations during COVID-19 (in quarantine, adapted quarantine, etc.) and compensation for damage caused by the creation or “non-liquidation” of such a threat.

Given the fact that the success of countries that have used severe restrictions to overcome COVID-19 is both a major factor in exacerbating conflicts of interest, as well as the categories of “expediency” and “compliance”, it is concluded that legal protection of human rights be formed in such a way as to avoid the cognitive dissonance that arises as a result of the conflict of basic provisions of private and public law: “everything is allowed except what is prohibited by law” and “only what is allowed by law is possible”.

It should be assumed that the usual way of legal existence of an individual is his participation in civil relations of a private type. The most effective form of protection of the rights of an individual in such cases is to compensate for the damage caused to his or her interests as a result of failure to eliminate the threat. In this case, the right of the interested person to demand compensation for the damage may be implemented in cases where, as a result of the creation of the threat and its non-elimination by those who created the threat caused damage.

Analysis of insufficiently active application of Chapter 81 of the Civil Code of Ukraine shows that the reason for this is the apparent simplicity of public law means, the government's belief in achieving a positive result quickly, low level of legal culture, lack of special mechanism for filing lawsuits to eliminate the threat. These shortcomings can be remedied by introducing so-called “popularization” lawsuits, which could be addressed by anyone who creates or does not eliminate the threat, demanding the elimination of the danger that threatened not only him but also other citizens.

Key words: pandemic, COVID-19, individual, threat creation, torts of endangerment, non-contractual obligations.